

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री वैद्यनाथ उपाध्याय
माननीय न्यायाधीश श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय
फैसला

०७०-CR-००८५

मुद्दा : सुरू नियुक्ती तथा अन्य प्रयोजनको लागि नक्कली प्रमाणपत्र पेस गरी भ्रष्टाचार
गरेको।

जिल्ला नवलपरासी देउराली गा.वि.स. वडा नं. ४ बस्ने लक्ष्मी पाण्डे.....१ पुनरावेदक
प्रतिवादी

विरुद्ध

अनुसन्धान अधिकृत रामबहादुर तामाङको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार.....१ प्रत्यर्थी
वादी

शुरू तहमा फैसला गर्ने :- अध्यक्ष माननीय न्यायाधीश श्री केदारप्रसाद चालिसे
सदस्य माननीय न्यायाधीश श्री मोहनरमण भट्टराई
सदस्य माननीय न्यायाधीश श्री भूपेन्द्रप्रसाद राई
विशेष अदालत, काठमाडौं

विशेष अदालत, काठमाडौंको मिति २०६९।११।२० को फैसलाउपर विशेष
अदालत ऐन, २०५९ को दफा १७ बमोजिम प्रतिवादीका तर्फबाट यस अदालतमा पुनरावेदन
पर्न आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार रहेको छ :-

जिल्ला शिक्षा कार्यालय, नवलपरासी अन्तर्गत हुप्सेकोट प्रा.वि.शाखा नं.२ मोहनडाँडा
देउरालीमा प्रा.वि.स्तरको अस्थायी शिक्षक पदमा कार्यरत लक्ष्मी पाण्डेको प्रमाणपत्र नक्कली
भएको भन्ने उजुरी अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा मिति २०६६।५।२६ मा
दर्ता भई (गो.द.नं.३००८) आयोगबाट जिल्ला शिक्षा कार्यालय नवलपरासी मार्फत निजको

प्रमाणपत्र माग गरिएको, सोबमोजिम जिल्ला शिक्षा कार्यालय, नवलपरासी को च.नं.२३६ मिति ०६८।४।२३ को पत्रसाथ प्राप्त निज प्रतिवादीका नामका शैक्षिक योग्यताका प्रमाणपत्रका प्रतिलिपिहरू मिसिल संलग्न रहेको।

जिल्ला शिक्षा कार्यालय, नवलपरासी अन्तर्गत हुप्सेकोट प्रा.वि.शाखा नं.२ मोहनडाँडा देउरालीमा प्रा.वि.स्तरको अस्थायी शिक्षक पदमा कार्यरत लक्ष्मी पाण्डेको माध्यमिक शिक्षा परिषद, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसी, उत्तर प्रदेश, भारतको हाईस्कूल, २००३ को प्रमाणपत्र जिल्ला शिक्षा कार्यालय, नवलपरासीको च.नं.२३६ मिति २०६८।४।२३ को पत्रबाट प्राप्त भएकोमा उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् भक्तपुर मार्फत सम्बन्धित बोर्ड माध्यमिक शिक्षा परिषद, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसी, उत्तर प्रदेश, भारतमा प्रमाणीकरणको लागी पठाउँदा उक्त बोर्डको पत्राङ्क मा.शि.प./क्षे.का.वा/हाईस्कूल/अभिलेख/सत्यापन २३०१ दिनांक ४/०१/१२ को पत्रसाथ संलग्न सत्यापन विवरणको सि.नं.१५ मा निज लक्ष्मी पाण्डेको माध्यमिक शिक्षा परिषद, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसी, उत्तर प्रदेश, भारतको हाई स्कूल, २००३, अनुक्रमांक १९४७५७८, योग ३४८/६००, श्रेणी द्वितीय, जन्म मिति २५/०७/१९७६ विवरण भएको प्रमाणपत्रको विषयमा कैफियत महलमा पुष्टित नही भनी उल्लेख गरिनुका साथै परीक्षार्थीको नाममा JUVED AHMAD पिताको नाममा IBRAHIM ANSARI जन्म मितिमा 20/10/88 र योगमा 262/600 भएको बेहोरा उल्लेख भई आएको पत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद, भक्तपुरको च.नं.आ.१६२ मिति २०६८।१२।०४ को पत्र मार्फत आयोगमा प्राप्त हुन आई मिसिल संलग्न रहेको।

जिल्ला शिक्षा कार्यालय, नवलपरासी अन्तर्गत हुप्सेकोट प्रा.वि.शाखा नं.२ मोहनडाँडा देउरालीमा प्रा.वि.स्तरको अस्थायी शिक्षक पदमा कार्यरत लक्ष्मी पाण्डेलाई आयोगमा उपस्थित गराई निजको माध्यमिक शिक्षा परिषद, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसी, उत्तर प्रदेश, भारतको हाईस्कूल २००३ को प्रमाणपत्रको विषयमा सोधपुछ गर्दा आफू हुप्सेकोट प्रा.वि. मोहनडाँडामा कार्यरत रही हाल निलम्बनमा रहेको, प्रा.वि.तहमा अस्थायी रूपमा मिति २०६३।८।१० देखि कार्यरत रहेको, उक्त पदमा नियुक्ती पाउन आफूले हाईस्कूल तहको प्रमाणपत्र पेस गरेको, आफूले माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तर प्रदेशबाट उक्त परीक्षा प्राईभेटबाट उत्तीर्ण गरेको, प्रमाणीकरण भई आएको विवरण र आफ्नो प्रमाणपत्रको विवरण भिडाई हेर्दा प्रमाणीकरण भई आएको विवरणमा पुष्टित नही भनी आएको रहेछ। प्रमाणीकरण

पत्रको प्रतिलिपी हेरी सनाखत गरी दिएँ भन्ने बेहोरासमेतको अधिकारप्राप्त अधिकारसमक्ष प्रतिवादीले गरेको वयान र सो साथ पेस गरेको प्रमाणपत्रका सकल प्रतिहरू मिसिल संलग्न रहेको।

अभियोजन तर्फ विचार गर्दा जिल्ला शिक्षा कार्यालय, नवलपरासी अन्तर्गत हुप्सेकोट प्रा.वि.शाखा नं. २ मोहनडाँडा देउरालीमा प्रा.वि.स्तरको अस्थायी शिक्षक पदमा कार्यरत लक्ष्मी पाण्डेको माध्यमिक शिक्षा परिषद, क्षेत्रीय कार्यालय, बाराणसी, उत्तर प्रदेश, भारतको हाईस्कूल, २००३ को प्रमाणपत्र जिल्ला शिक्षा कार्यालय नवलपरासीको च.नं.२३६ मिति २०६८।४।२३ को पत्रबाट प्राप्त भएकोमा उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् भक्तपुरमार्फत सम्बन्धित बोर्ड माध्यमिक शिक्षा परिषद, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसी, उत्तरप्रदेश, भारतमा प्रमाणीकरणको लागी पठाउँदा उक्त बोर्डको पत्रांकमा शि.प./क्षे.का.वा./हाई स्कूल/अभिलेख/सत्यापन २३०१ दिनांक ४।०१।१२को पत्रसाथ संलग्न सत्यापन विवरणको सि.नं.१५ मा निज लक्ष्मी पाण्डेको माध्यमिक शिक्षा परिषद, क्षेत्रीय कार्यालय, बाराणसी, उत्तर प्रदेश, भारतको हाईस्कूल, २००३, अनुक्रमांक १९४७५७८, योग ३४८/६००, श्रेणी द्वितिय, जन्म मिति २५/०७/१९७६ विवरण भएको प्रमाणपत्रको विषयमा कैफियत महलमा पुष्टित नही भनी उल्लेख गरिनुका साथै परीक्षार्थीको नाममा JUVED AHMAD पिताको नाममा IBRAHIM ANSARI जन्म मितिमा 20/10/88 र योगमा 262/600 भएको बेहोरा उल्लेख भई आएको पत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद, भक्तपुरको च.नं.आ.१६२ मिति २०६८।१२।०४ को पत्रमार्फत आयोगमा प्राप्त हुन आएकोले निजले सेवा प्रवेशको लागि पेस गरेको उक्त हाईस्कूल पासको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र झुठा देखिन आयो। प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेले हुप्सेकोट प्रा.वि.मोहनडाँडा देउराली, नवलपरासीमा अस्थायी प्रा.वि.स्तरको शिक्षक पदमा नियुक्ती हुनको लागि माथि उल्लिखित हाईस्कूल परीक्षाको झुठा शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेस गरेको देखिन आएको, साथै प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेले उक्त पदमा नियुक्ती लिई मिति २०६३।८।१० देखि निलम्बन नहुँदासम्म उक्त पदमा कार्यरत रहेको देखियो। यसप्रकार झुठा शैक्षिक प्रमाणपत्र पेस गरी प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेले प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६ को उपदफा (१) अनुसारको कसुर गरेको देखिन आएकोले प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेलाई प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन,

२०५९ को दफा १६ को उपदफा (१) बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको मिति ०६९।५।२८ मा विशेष अदालतमा दायर भएको आरोपपत्र।

प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेको नाममा आरोपपत्रमा उल्लेखित ठेगानामा विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा १०(१) बमोजिम समाह्वान जारी गरी म्यादभित्र प्रतिवादी हाजिर भए वा अवधि व्यतित भएपछि नियमानुसार गरी पेस गर्नु भन्ने मिति ०६९।५।२९ को विशेष अदालतको आदेश।

मैले माध्यमिक शिक्षा परिषद् उत्तरप्रदेश भारतबाट परीक्षा दिई S.L.C.पास गरेकी हुँ। मेरो उक्त प्रमाणपत्र नक्कली होइन। मैले मिति २०६३।८।१० गते देखि प्रा.वि.तहको अस्थायी शिक्षक पदमा राष्ट्रिय प्रा.वि.रानीनगर नवलपरासीमा शुरू नियुक्ति लिई लगभग १ वर्ष काम गरी त्यसपछि हाल कार्यरत श्री हुप्सीकोट प्रा.वि. मोहनडाँडामा कार्यरत थिएँ। मैले सोही प्रमाणपत्र पेस गरी स्थायी अध्यापन अनुमति पत्र प्राप्त गरि १० महिने शिक्षक तालिमसमेत पुरा गरेकी छु। मैले पेस गरी जागिर खाएका प्रमाणपत्रहरू सक्कली हुन्। तसर्थ आरोप मागदावी झुठा हो। म निर्दोष भएकोले अभियोगबाट सफाई पाउनु पर्दछ भन्नेसमेत बेहोराको मिति ०६९।९।२४मा प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेले विशेष अदालतमा गरेको बयान।

प्रतिवादीले दावीको कसूर गरेको होइन भन्न सकिने अवस्था तत्काल नदेखिएकोले पछि बुझ्दै जाँदा ठहरेबमोजिम हुने गरी हाललाई विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७ को (घ) र (च) बमोजिम प्रतिवादीले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा राखेको नगद धरौट रु. २३२५०।- लाई नै प्रस्तुत मुद्दामा पूर्पक्षको लागि धरौट कायम गरी प्रतिवादीलाई तारेखमा राखी मुद्दाको पूर्पक्ष गर्ने गरी अदालती बन्दोवस्तको महलको १२४ ग. नं. बमोजिम यो आदेश गरिदिएको छ। उक्त धरौटी रकम यस अदालतमा झिकाई धरौटी खातामा आम्दानी बाँधी नियमानुसार गर्नु भनी विशेष अदालतबाट मिति ०६९।९।२४ गते भएको आदेश।

भारतको हाईस्कूल परीक्षा, २००३, अनुक्रमांक १९४७५७८ को प्रमाणपत्र अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, भक्तपुर मार्फत सम्बन्धित बोर्ड, माध्यमिक शिक्षा परिषद् क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसी, उत्तर प्रदेश भारतमा प्रमाणीकरणको लागी लेखि पठाएकोमा उक्त सम्बन्धित बोर्डको पत्रांकमा.शि.प./क्षे.का.वा./हाईस्कूल/

ईन्टर/अभिलेख/सत्यापन २३०१ दिनांक ४।०१।१२ को पत्रसाथ संलग्न सत्यापन विवरणको सि.नं. १५ मा निज प्रतिवादीको माध्यमिक शिक्षा परिषद्, क्षेत्रीय कार्यालय, वाराणसी, उत्तर प्रदेश भारतको हाईस्कूल २००३ अनुक्रमांक १९४७५७८ योग ३४८।६०० श्रेणी द्वितीय, जन्म मिति २५।०७।१९७६ विवरण भएको उक्त प्रमाणपत्रको सम्बन्धमा कैफियत महलमा “पुष्टि नही” भनी उल्लेख भएको देखिन्छ। परीक्षार्थीको नाममा JUVED AHMAD पिताको नाममा IBRAHIM ANSARI जन्म मितिमा 20/10/88 र योगमा 261/600 भएको बेहोरा उल्लेख भई आएको उक्त पत्र उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् भक्तपुरको च.नं.आ.१६२ मिति ०६८।१२।४ को पत्र साथै मिसिल संलग्न रहेको देखिन्छ। प्रतिवादीले प्रमाणीकरण भै आएकोलाई अन्यथा हो र आफ्नो उक्त प्रमाणपत्र झुठा होइन भन्ने सम्बन्धमा पुष्टि गर्ने कुनै प्रमाण पेस गर्न सकेको देखिदैन। प्रतिवादीले अस्थायी प्रा.वि.स्तरको शिक्षक पदमा नियुक्ति हुनको लागी पेस गरेको उक्त हाईस्कूल परीक्षा उत्तीर्ण गरेको भनी पेस गरेको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र झुठा देखिएको र सो झुठा प्रमाणपत्र निजले २०६३ सालमा अस्थायी शिक्षक नियुक्तिका लागी पेस गरेको भन्ने निजको बयानवाट देखिन आएकोले निजले प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६ को उपदफा (१) को कसूर गरेको ठहर्छ। सो ठहर्नाले निजलाई सोही ऐनको दफा १६ को उपदफा (१) बमोजिम ६(छ) महिना कैद र रु.१०,०००।- (दश हजार) जरिवाना हुने ठहर्छ भन्नेसमेत बेहोराको विशेष अदालत काठमाडौँबाट २०६९।११।२० मा भएको फैसला।

मैले तोकिएको परीक्षामा शशरिर स्वयं उपस्थित भै जाँच दिएको, शैक्षिक योग्यता सम्बन्धमा अन्यथा जानकारी दिइएतापनि त्यो मेरो हुनसक्दैन। मेरो विवरणमा अन्य व्यक्तिको विवरण देखिनु सर्वथा त्रुटिपूर्ण प्रविष्टिका कारणले भएको बेहोरा स्पष्ट हुन्छ। विधिवत परीक्षामा सहभागी भै उत्तीर्ण भएको सम्बन्धमा अन्यथा विवरण प्राप्त हुनुमा प्रविष्टिको त्रुटि भएको र कर्मचारीले गर्ने प्रविष्टिमा भएको त्रुटिपूर्ण कारणले मलाई दण्डित वा सजाय गर्न मिल्ने होइन। प्रमाणपत्र सम्बन्धमा र सो जारी गर्ने व्यक्ति सम्बन्धमा कुनैपनि बेहोरा नबुझी अनुसन्धानको आधारमा झुठा विवरण दिएको भनिएको भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६(१) प्रतिकूल छ। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम वादी दावी प्रमाणित गर्ने भार अभियोग लगाउने वादी पक्षमा रहन्छ। वादीले

प्रमाणपत्र उपर प्रचलित कानूनबमोजिम कुनै कारवाही नगरी केवल झुठा भनेको आधारमा सोलाई प्रमाणमा लिई फैसला गरिएको प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ प्रतिकुल छ। नेपालबाट समेत S.L.C. उत्तीर्ण गरेको बेहोरा निर्विवाद छ। त्यसैगरी शिक्षक सेवा आयोग नियमावली, २०५७ को नियम ६(क)(छ) बमोजिम स्थायी शिक्षक अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको तथ्यसमेत मिसिलबाट प्रमाणित भएको छ। पुनरावेदिकाले शिक्षा सेवा सम्बन्धी कानूनबमोजिम स्थायी दरबन्दी सेवामा नियुक्ति प्राप्त नगरेको नभई जगेडा कोषबाट पारिश्रमिक पाउने गरी सेवामा नियुक्ति भएकी हुँ। यस्ता पदमा कार्यरत शिक्षकलाई जुनसुकै समयमा हटाउन सक्ने भएकोले प्रस्तुत विषयमा भ्रष्टाचार गरेको अभियोग लाग्न सक्ने होइन। मलाई ६(६) महिना कैद र रु.१०,०००।- जरिवाना हुने ठहर गरेको श्री विशेष अदालत काठमाडौँको फैसला उल्टी गरी पूर्ण सफाई पाऊँ भन्ने प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेको पुनरावेदन जिकिर।

नियमबमोजिम दैनिक पेसी सूचीमा चढी पेस भएको प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरियो। जिल्ला शिक्षा कार्यालय नवलपरासी अन्तर्गत हुप्सेकोट प्रा.वि. शाखा नं. २ मोहनडाँडा देउरालीमा प्रा.वि. स्तरको अस्थायी शिक्षक पदमा नियुक्ति हुनको लागि पुनरावेदिका लक्ष्मी पाण्डेले झुठा शैक्षिक प्रमाणपत्र पेस गरी प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ दफा १६ को उपदफा (१) अनुसारको कसुर गरेको देखिन आएकोले सोही अनुसार सजाय गरी पाऊँ भनी अभियोगदावी लिएको पाइन्छ। विशेष अदालतबाट अभियोग दावी अनुरूप छ महिना कैद र रु.१०,०००।- (दश हजार) जरिवाना हुने ठहरी फैसला भएको देखिन्छ। म पुनरावेदिकाले जाँच दिई परीक्षा पास भएपछि प्रमाणपत्र पाएकी हुँ। मलाई प्रदान गरेको प्रमाणपत्र पछि जाँचबुझ गर्दा असत्य हो भनी लेखेर आएको छ। परीक्षार्थीको नाम पनि अर्कै व्यक्तिको लेखिएको छ। यस्तोमा सम्बन्धित कर्मचारीको त्रुटि हुनसक्छ। व्यक्ति नै आधिकारिक नभएको तर्फ छानविन कार्य गरिएको छैन। म स्थायी नभई जगेडा कोषबाट पारिश्रमिक पाउने जुनसुकै समयमा हटाउन सक्ने भएकोले भ्रष्टाचारको अभियोगमा सजाय हुनुनपर्ने हो। यस्तो स्थितितर्फ ध्यान नदिई मलाई दावी अनुरूपको कसूर ठहर गरी सजाय गरेको विशेष अदालतको फैसला नमिलेको हुँदा बदर उल्टी गरी पाऊँ भनी प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेले पुनरावेदनमा जिकिर लिएको देखिन आउँछ।

उक्त पुनरावेदन जिकिरलाई मध्यनजर राखी निवेदिकाको प्रमाणपत्र सक्कली हो होइन र अस्थायी शिक्षिका भ्रष्टाचारको दायरा भित्र पर्छ वा पर्दैन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा पुनरावेदिका प्रतिवादीले लक्ष्मी पाण्डेले अनुसन्धान क्रममा तथा विशेष अदालतमा बयान गर्दा आफूले अस्थायी नियुक्तिका लागि माध्यमिक शिक्षा परिषद्, उत्तर प्रदेशबाट हाईस्कूल परीक्षा सन् २००३ मा पास गरेको भनी पेस गरेको शैक्षिक प्रमाणपत्र नक्कली होइन सक्कली हो भनी जिकिर लिएको पाइन्छ। आफूले पेस गरेको उक्त प्रमाणपत्र सक्कली नै हो भनी भ्रष्टाचारको कसूरमा सावित रहेको पाइदैन। निजले यस अदालतमा पुनरावेदन गर्दासमेत आफूले उक्त प्रमाणपत्र पेस गरेको विषय स्वीकार गर्दै प्रमाणपत्र प्रदान गर्ने निकाय र सो निकायमा रहेको व्यक्तिले आफूलाई प्रदान गरेको प्रमाणपत्र तथा पछि उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् मार्फत छानविनका क्रममा पठाएको प्रमाणपत्रमा फरक फरक बेहोरा लेखि पठाउने व्यक्तिहरू सम्बन्धमा अनुसन्धान नगरी मलाई भ्रष्टाचारको अभियोग लगाइएको मिलेको छैन भनी जिकिर लिएको देखिन्छ। अदालतसमेतमा भएको बयान र पुनरावेदन जिकिरसमेतबाट अस्थायी शिक्षक पदमा नियुक्ति पाउन लागि पेस गरेको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र निज प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेको रहेको भन्ने विषयमा विवाद देखिन आउदैन।

प्रतिवादीले पेस गरेको उक्त प्रमाणपत्र माध्यमिक शिक्षा परिषद्, उत्तर प्रदेश भारतको हाईस्कूल परीक्षा २००३, अनुक्रमांक १९४७५७८ को रहेको र अनुसन्धानका क्रममा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्, भक्तपुरमार्फत सम्बन्धित बोर्डमा प्रमाणिकरणको लागि लेखी पठाउँदा उत्तर प्रदेश भारत हाईस्कूल २००३, अनुक्रमांक १९४७५७८ योग ३४८/६०० श्रेणी द्वितीय जन्म मिति २५।०७।१९७६ भएको पेस गरेको प्रमाणपत्र सम्बन्धमा कैफियत महलमा “पुष्टित नही” भनी लेखी परीक्षार्थीको नाममा Juved Ahmad पिताका नाममा Ibrahim Ansari जन्ममिति मा २०/१०/८८ र योगमा २६२/६०० बेहोरा उल्लेख भई लेखि आएको देखियो। अनुसन्धानको क्रममा आएको यस तथ्यले प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेले पेस गरेको हाईस्कूल स्तरको प्रमाणपत्र जारी गर्ने निकायको रेकर्डसँग नमिली नभिडी झुठ्ठा रहेको भन्ने नै देखिन आउँछ।

प्रतिवादीले यस अदालतमा पुनरावेदन गर्दा भारतस्थित प्रमाणपत्र जारी गर्ने निकायका अधिकरीबाट गलत बेहोरा उल्लेख गरेको भनी जिकिर लिए पनि आफुले पेस गरेको प्रमाणपत्र सद्दे र साँचो हो भन्ने कुरा प्रमाणित गराउने दायित्व प्रतिवादीको नै हो। अदालतले अभियोग दावी अनुसार कसूरजन्य कार्य भएको छ, छैन सो हेरी निर्णय दिने हो। भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६(१) ले झुठ्ठा शैक्षिक प्रमाणपत्र पेश गर्ने कार्यलाई नै भ्रष्टाचारको कसूर मानी सजायको प्रबन्ध गरेको छ। प्रतिवादीको प्रमाणपत्र भारतको छ। जारी गर्ने निकाय र व्यक्ति पनि भारतीय हुन। शैक्षिक प्रमाण पत्र पाउने व्यक्तिले जुन शैक्षिक बोर्डबाट प्रमाण पत्र पाएको हो त्यही बोर्डबाट सक्कली हो भनी पुष्टि गर्नु पर्ने हुन्छ। निवेदिकालाई प्रमाण पत्र दिने शैक्षिक बोर्डले नै निवेदिकाको प्रमाण पत्र नक्कली हो भनेपछि अब उक्त प्रमाण पत्र सक्कली नै हो भारतमा रहेको बोर्डका व्यक्तिहरुबाट त्रुटि भएको भन्ने जिकिर लिने निवेदिका उपर नै सो प्रमाणित गर्नुपर्ने प्रमाणको भार रहन्छ। अन्यथा प्रमाणित गर्न नसके जारी गर्ने बोर्डले भने अनुरूप नै उक्त प्रमाण पत्रलाई नक्कली हो भनी मान्नुपर्ने हुन्छ। नेपालको भ्रष्टाचारको कानूनको दायरमा नरहने व्यक्ति र निकायको त्रुटि हो भन्ने जिकिरसम्म लिदैमा कसूरबाट उन्मुक्ति पाउने हुँदैन।

आफु स्थायी नियुक्ती नभै विद्यालयको जगेडा कोषबाट पारिश्रमिक पाउने अस्थायी शिक्षक कर्मचारी भएको कारण भ्रष्टाचारको अभियोग लाग्न सक्दैन भन्ने प्रतिवादीको अर्को पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा प्रतिवादी नेपाल सरकार, शिक्षा मन्त्रालय मातहतको जिल्ला शिक्षा कार्यालयको प्राथमिक विद्यालयको शिक्षक पदमा शिक्षा ऐन र नियम अनुसार अस्थायी नियुक्ति पाई सेवा गरेको विषयमा विवाद छैन। यस्ता अस्थायी शिक्षक कर्मचारी राष्ट्रसेवकको परिभाषा भित्र परी भ्रष्टाचारको कसुर लाग्ने हो होइन भन्ने विषयमा सम्बन्धित कानूनमा के कस्तो व्यवस्था रहेछ सो हेर्नु प्रस्तुत विवादमा प्रासङ्गिक हुने देखिन आयो। भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा २(घ)(१) मा राष्ट्रसेवक भन्नाले “राष्ट्रपति, नेपाल सरकार वा सार्वजनिक संस्था समक्ष लिएको शपथबाट वा नेपाल सरकार वा सार्वजनिक संस्थासँग गरेको सम्झौता वा कबुलियत वा शर्त बमोजिम वा सार्वजनिक कर्तव्य पालन गर्नको लागि नेपाल सरकार वा सार्वजनिक संस्थाबाट तलब, भत्ता, पारिश्रमिक, सुविधा, हैसियत वा अन्य कुनै लाभ पाउने वा नपाउने गरी नियुक्त, मनोनीत वा निर्वाचित व्यक्ति” हुने भनी राष्ट्रसेवकको परिभाषा गरेको पाइन्छ। प्रतिवादी कार्यरत विद्यालय सरकारी सामुदायिक विद्यालय भएको तथ्यमा विवाद रहेको देखिदैन। यस्ता प्रकृतिका सरकारी विद्यालयहरूमा स्थायी शिक्षकका अतिरिक्त विद्यार्थीको संख्या

वृद्धि समेतका कारणबाट स्थायी शिक्षकबाट मात्र विद्यालयको पठनपाठन संचालन हुन नसकेमा शिक्षा ऐन र नियमले मार्गदर्शन गरेको पारिधिभिन्न रहेर अस्थायी शिक्षक नियुक्ति गरी शिक्षण सिकाई संचालन हुने गर्दछ। प्रतिवादी जस्ता अस्थायी नियुक्ति भएका शिक्षकले नेपाल सरकार, स्थानीय गाउँ विकास समिति तथा अन्य संघ संस्थाबाट अनुदान र सहयोग स्वरूप प्रदान भई विद्यालयको नाममा खडा भएको कोषबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले कानूनको परिधिभिन्न रहि तोकेको रकम तलब स्वरूप पाउने गर्दछन्। यस्तो सरकारी सामुदायिक विद्यालयमा खडा भएको कोष कुनै व्यक्ति विशेषको मात्र नभई कल्याणकारी प्रयोजनको लागि खर्च हुने सार्वजनिक कोष रहेकोमा पनि विवाद भएन। पुनरावेदिका प्रतिवादीले गलत प्रमाणपत्रका आधारमा अस्थायी नियुक्ती पाई विद्यालयबाट पारिश्रमिक सुविधा प्राप्त गरिरहेको देखिएको छ। सार्वजनिक संस्था, विद्यालयको नाममा रहेको कोषबाट तलब सुविधा पाउने गरी नियुक्ति लिने व्यक्तिलाई पनि भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा २(घ)(१) ले राष्ट्रसेवकको परिभाषा भित्र समेटेको र पुनरावेदिका प्रतिवादीले नक्कली शैक्षिक प्रमाणपत्रका आधारमा अस्थायी शिक्षक पदमा नियुक्ती लिई उक्त ऐनको दफा १६(१) बमोजिम योग्यताको झुठा बेहोरा पेस गरी भ्रष्टाचारको कसुर गरेको हुँदा विद्यालयको जगेडा कोषबाट तलब पाएकै आधारमा सजाय हुनु पर्ने होइन भन्ने निजको पुनरावेदन जिकिर मनासिव रहेको देखिन आएन।

अतः माथि उल्लिखित आधार र कारणबाट प्रतिवादी लक्ष्मी पाण्डेले अस्थायी नियुक्तिका लागि पेस गरेको हाईस्कूल स्तरको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र झुठा रहेको देखिएको हुँदा निजलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६ को उपदफा (१) को कसूरमा सोही ऐन अनुसार ६ महिना कैद र रू. १०,०००।- जरिवाना हुने ठहरी विशेष अदालत काठमाडौँबाट मिति २०६९।११।२० मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदिका प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत :- कपिलमणी गौतम

कम्प्यूटर टाईप गर्ने :- मन्दिरा रानाभाट

इति सम्बत् २०७२ साल भाद्र महिना १० गते रोज ५ शुभम्..... ।